

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету охорони
здоров'я України
імені П. Л. Шупика, професор

Наталія САВИЧУК

03 09 2025 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Пугач А.М.

**«ОПТИМІЗАЦІЯ РУТИННОЇ ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКИ У ДІТЕЙ:
ПРИХИЛЬНІСТЬ, ВЗАЄМОЗАМІННІСТЬ ТА КОМБІНАЦІЯ ВАКЦИН»**

що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
222 «Медицина», за спеціальністю 14.03.08 «Імунологія та алергологія»

Призначені наказом Національного університету охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика від «03» вересня 2025 № 3392 голова та рецензенти, а саме:

Голова – Літус Віктор Іванович, д.мед.н., професор, завідувач кафедри
дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології НУОЗ
України імені П. Л. Шупика.

Рецензент: Чернишова Людмила Іванівна, д.мед.н., професор, професор кафедри
педіатрії, неонатології, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології
НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Рецензент: Шарікадзе Олена Вікторівна, д.мед.н. професор, директор навчально-
наукового інституту професійної досконалості НУОЗ України імені П. Л. Шупика,
професор кафедри дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної
імунології та кафедри педіатрії, неонатології, дитячих інфекційних хвороб,
імунології та алергології.

Розглянувши дисертацію Пугач Алли Мар'янівни на тему: **«ОПТИМІЗАЦІЯ
РУТИННОЇ ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКИ У ДІТЕЙ: ПРИХИЛЬНІСТЬ,
ВЗАЄМОЗАМІННІСТЬ ТА КОМБІНАЦІЯ ВАКЦИН»** (тему дисертації
затверджено рішенням Вченої ради Національного університету охорони здоров'я

України імені П. Л. Шупика від 03.12.2020р. (протокол №5), наукові публікації, в яких висвітлено основні наукові результати, а також за результатами фахового семінару профільних кафедр дерматовенерології, алергології, клінічної та лабораторної імунології і кафедри педіатрії, неонатології, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика від «03» вересня 2025, ухвалили:

1. Актуальність теми дисертації

Найбільш ефективним методом зниження смертності і припинення поширення інфекційних захворювань є вакцинація. Незважаючи на успіхи вакцинації в боротьбі з інфекційними хворобами за останнє сторіччя через недостатнє охоплення щепленнями понад 1,5 мільйони людей щорічно помирають від хвороб, яким можна було б запобігти вакцинацією. В нашій країні протягом багатьох років відмічаються періодичні підйоми захворюваності на вакцин-контрольовані інфекції. Таким чином, сучасні підходи до охоплення щепленнями все ще потребують вдосконалення. Аналіз чинників, які визначають ставлення до вакцинації, хибних протипоказів, а також обґрунтування можливості взаємозамінного використання комбінованих вакцин в межах одного вакцинального циклу, а також і одночасного використання декількох вакцин проти різних інфекцій є важливим у розробці шляхів підвищення рівнів своєчасного охоплення населення вакцинацією.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри дитячих інфекційних хвороб та дитячої імунології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика на тему «Оптимізація рутинної вакцинопрофілактики у дітей: прихильність, взаємозамінність та комбінація вакцин» (2020–2025 рр.), Державний реєстраційний номер: 0120U105507.

3. Особистий внесок здобувача в отримання наукових результатів

Внесок автора в одержанні наукових результатів є основним і полягає в узагальненні спеціальної літератури, визначенні основних завдань і дизайну досліджень, здійсненні власне дослідження і формулюванні висновків. Впродовж 2020-2024 років автором особисто проведений аналіз медичної документації, клінічне і лабораторне обстеження дітей, опитування медичних працівників і молоді щодо обізнаності і прихильності до вакцинації.

Дисертант особисто провела систематизацію і статистичну обробку та наукову інтерпретацію одержаних даних, аналіз та узагальнення результатів, розробку діагностичних та лікувальних алгоритмів, сформулювала усі положення та висновки. Науково обґрунтовано практичні рекомендації та підготовлено до друку наукові праці і оформлено дисертаційну роботу.

4. Ступінь достовірності результатів проведених досліджень, висновків та рекомендацій, що викладені у дисертації

Дослідження проводилось з дотриманням основних біоетичних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину, Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участі людини, Настанови з клінічних досліджень та наказів МОЗ України. Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладені в роботі, отримані на достатньому фактичному матеріалі. Достовірність даних підтверджена, окрім достатнього обсягу спостережень, використанням надійних статистичних методів обробки та аналізу даних.

5. Наукова новизна одержаних результатів дослідження

Суттєво доповнено дані щодо прихильності до вакцинації та чинників, які на неї впливають, як серед населення, так і серед медичних працівників в Україні. Декларативна прихильність до вакцинації серед медичних працівників (>94,0%) суттєво відрізняється від істинної, коли справа стосується вакцинації самих медичних працівників та їхніх дітей: лише близько 54% медичних працівників і 66% дітей медичних працівників щеплені згідно з Національним календарем

щеплень. Прихильність медичних працівників до вакцинації дітей та власної ревакцинації залежить групи професійної діяльності, а також від факту проходження спеціального навчання з організації імунопрофілактики. Переважний вплив на формування прихильності до вакцинації серед населення мають поради педіатра чи сімейного лікаря. Недовіра до вакцини і виробника, а також хибні протипоказання є основними причинами відмови від вчасного проведення вакцинації. Визначено, що сумніви в можливості взаємозамінного застосування вакцин різних виробників і не регламентовані лабораторні обстеження є перешкодою для своєчасного здійснення вакцинації.

Вперше в Україні проведено систематичне дослідження причин відтермінування вакцинації у дітей. Встановлені три найчастіші причини: розширення бокових шлуночків мозку за даними нейросонографії; затяжна (тривала) жовтяниця; гіпертонус м'язів кінцівок. При подальшому аналізі вакцинації дітей з цими станами науково обґрунтовано відсутність їх впливу на перебіг поствакцинального періоду і частоту поствакцинальних реакцій.

Вперше науково обґрунтовано, що відтермінування щеплень за віком не впливає на частоту поствакцинальних реакцій і діти, які почали вакцинуватись пізніше, не отримали ніякої користі від цього.

Вперше науково обґрунтовано можливість взаємозамінного використання комбінованих 6-валентних вакцин проти дифтерії, правця, кашлюка, поліомієліту, гепатиту В та захворювань, які викликаються гемофільною інфекцією типу b, різних виробників за один вакцинальний цикл: вакцини можна застосовувати взаємозамінно з огляду на імуногенність і перебіг поствакцинального періоду.

Доповнено наукові дані щодо безпеки одночасного використання декількох вакцин проти різних інфекцій у дітей: кількість введених вакцин суттєво не впливає на частоту вакцинальних реакцій.

6. Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Результати опитування населення і медичної спільноти щодо вакцинації дозволило розробити подальші шляхи покращення охоплення вакцинацією

населення. Для покращення комунікації медперсоналу та лікарів різних спеціальностей з потенційними реципієнтами вакцин, батьками дитини або особами, що здійснюють догляд за нею, створено і впроваджено навчально-просвітницьку інформаційну кампанію, яка спрямована на підвищення обізнаності в питаннях імунопрофілактики і формування прихильного ставлення до вакцинації в цілому.

Наукове обґрунтування безпеки одночасного застосування декількох вакцин дозволяє зменшити кількість візитів відвідувачів у заклади охорони здоров'я, і захистити дітей від контрольованих інфекцій в коротший проміжок часу, що є дуже актуальним в період епідемій, зокрема, COVID-19, або надзвичайних станів.

Наукове обґрунтування взаємозамінності вакцин різних виробників проти дифтерії, кашлюку, правця, поліомієліту, гепатиту В та гемофільної інфекції протягом одного вакцинального циклу, а також безпеки введення декількох вакцин одночасно проти різних інфекційних захворювань дозволяє дотримуватись затвердженого календаря щеплень і уникнути затримок у проведенні вакцинації.

Спростування хибних пересторог стосовно вакцинації дітей з такими станами, як розширення бокових шлуночків мозку за даними нейросонографії, зтяжна жовтяниця та гіпертонус м'язів кінцівок, дозволить дотримуватись затвердженого календаря щеплень.

7. Обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших вчених за обраною тематикою

Здобувачем у процесі написання дисертації опрацьовано 322 джерела актуальних літературних праць інших вчених, із них: 88 кирилицею і 234 латиницею та ін. За обраною тематикою здобувач має високу обізнаність з результатами наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених.

8. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях

Основні результати дисертаційної роботи викладені у 4 публікаціях, зокрема статті в наукових фахових журналах, відповідно до «Переліку наукових фахових видань України», 3 статті, що індексуються Scopus або Web of Science, 1 стаття – у науковому періодичному виданні нашої держави; 5 робіт в збірниках та матеріалах з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій, з них 2 іноземні.

Праці, у яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Пугач А.М., Бондаренко А.В. Прихильність медичних працівників до вакцинації. *Український медичний часопис*. 2023. № 3 (155). С. 1-4.

DOI: 10.32471/umj.1680-3051.155.242412

Ключові слова: вакцина, імунізація, поствакцинальні реакції, прихильність, протипоказання до вакцинації

2. Пугач А.М., Бондаренко АВ. Обізнаність майбутніх батьків щодо вакцинації. *Сучасна педіатрія. Україна*. 2023. № 5(133). С. 85-89.

doi 10.15574/SP.2023.133.85.

Ключові слова: вакцина, імунізація, поствакцинальні реакції, прихильність, протипоказання до вакцинації, обстеження перед вакцинацією, майбутні батьки, вакцинація, молодь.

3. Пугач А.М., Бондаренко А.В. Лапій Ф.І. Перебіг поствакцинального періоду при використанні комбінованих вакцин різних виробників протягом одного циклу вакцинації. *Сучасна педіатрія. Україна*. 2024. № 1 (137). С. 106-109.

DOI: <https://doi.org/10.15574/SP.2024.137.106>

Ключові слова: вакцина, імунізація, поствакцинальні реакції, дотримання режиму вакцинації, протипоказання до вакцинації, шестивалентні вакцини, вакцинація відповідно до віку, комбіновані вакцини, вакцина проти захворювань, спричинених *Haemophilus influenzae* типу В, вакцина проти кашлюку, вакцина проти дифтерії, вакцина проти правця, вакцина проти поліомієліту, вакцина проти гепатиту В, вакцина з двокомпонентним кашлюковим компонентом, вакцина з трикомпонентним кашлюковим компонентом

4. Пугач А.М., Бондаренко А.В. Оцінка поствакцинальних реакцій після одночасного введення вакцин проти різних інфекцій. *Український журнал Перинатологія і Педіатрія*. 2024. № 4 (100). С. 106-109.

DOI: [https://doi.org/10.15574/PP.2024.4\(100\).106110](https://doi.org/10.15574/PP.2024.4(100).106110)

Ключові слова: комбінована вакцина, дифтерія, кашлюк, правець, поліомієліт, гепатит В, гемофільна паличка, пневмококова вакцина

9. Впровадження наукових досліджень у практику

На основі отриманих наукових даних впроваджені нові моделі імунізації дітей вакцинами різних виробників за один візит в медичний заклад. Нова і ефективна модель рутинної вакцинації проти різних інфекцій за один візит, позитивно себе зарекомендувала спочатку в умовах карантинних заходів при епідемії COVID-19, а потім в умовах війни.

На основі отриманих наукових даних впроваджена інформаційна кампанія по підвищенню обізнаності в питаннях вакцинації. Розроблені буклети, пам'ятки, календарі вакцинації, іменні паспорта імунізації для відвідувачів медичного центру, на базі якого проводилось дослідження, розміщались у всіх доступних для відвідувачів місцях або видавались пацієнтам на руки. Наглядний роздатковий матеріал слугував нагадуванням про необхідність у вакцинації, що сприяло дотриманню затвердженого календаря щеплень і уникненню затримок у проведенні вакцинації. Так, за період з 2023 року по 2024 рік кількість відвідувачів, які звертались в медичний центр, на базі якого проводилось дослідження, саме за вакцинацією збільшилось до 3001 відвідувачів, що склало 54.6 % проти 2029 (36.9 %) відвідувачів за період з 2022 по 2023 роки. Таким чином, спостерігалось збільшення охоплення вакцинацією за рахунок підвищення прихильності і зниження перестороги та антивакцинальних настроїв.

10. Апробація результатів дослідження

Основні положення дисертації доповідались та обговорені на науково-практичних конгресах, симпозіумах і конференціях:

1. Науково-практична конференція з міжнародною участю "Інфекції та імунітет (м. Київ, 2021).
2. Вебінар «Вакцинація дорослих» (19.08.2022 р., м. Київ).
3. Міжнародний науковий форум «Медицина 5 континентів» (м. Київ, 25-26.05.2023 р.),
4. Гібридний конгрес ЕААСІ 2024 (31 травня – 03 червня 2024 р., Валенсія, Іспанія).
5. Балтійсько-Польська школа з імунології (12-13 травня 2025, Вільнюс, Литва).

11. Характеристика здобувача, його шлях у науці, ступінь наукової зрілості

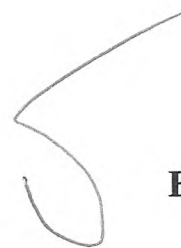
Проведені дослідження й опубліковані наукові праці характеризують Пугач А.М. як кваліфікованого фахівця і дослідника. Здобувач має глибокі фахові знання, педагогічний хист, здатність до наукових досліджень, вміє глибинно аналізувати, аналітично мислити та формувати висновки. Здобувач методично проводила наукові дослідження за темою дисертації, брала активну участь у проведенні науково-практичних конференцій в Україні та за кордоном. За період навчання в аспірантурі зарекомендувала себе як сумлінний здобувач та науковиця. Пугач А.М. за період роботи в практичній медицині проявила себе як висококваліфікований та відповідальний лікар-імунолог дитячий, яка володіє класичними і новітніми методиками надання медичної допомоги в дитячій імунології. Пугач А.М. є сформованим, кваліфікованим науковцем з глибоким теоретичним та практичним рівнем підготовки, високою ерудицією та досвідом, що дозволяє вважати її фахівцем із спеціальності 14.03.08 «Імунологія та алергологія».

Висновок

Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, впровадження їх у практику, достатню повноту викладення матеріалів дисертації в опублікованих наукових працях, відповідність

роботи вимогам пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановами Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 та Наказу МОН України від 19.08.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», рекомендувати дисертацію Пугач Алли Мар'янівни на тему: **«ОПТИМІЗАЦІЯ РУТИННОЇ ВАКЦИНОПРОФІЛАКТИКИ У ДІТЕЙ: ПРИХИЛЬНІСТЬ, ВЗАЄМОЗАМІННІСТЬ ТА КОМБІНАЦІЯ ВАКЦИН»** до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії із спеціальності 14.03.08 «Імунологія та алергологія».

Головуючий на засіданні
фахового семінару,
д.мед.н., професор, завідувач кафедри
дерматовенерології, алергології, клінічної
та лабораторної імунології
НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Віктор Літус

Рецензент,
д.мед.н. професор кафедри педіатрії,
неонатології, дитячих інфекційних хвороб,
імунології та алергології НУОЗ України імені
П. Л. Шупика

Людмила Чернишова

Рецензент,
д.мед.н. професор, директор навчально-
наукового інституту професійної досконалості,
професор кафедри дерматовенерології,
алергології, клінічної та лабораторної
імунології та кафедри педіатрії, неонатології,
дитячих інфекційних хвороб, імунології та
алергології НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Олена Шарикадзе

Секретар фахового семінару,
к.м.н., асистент кафедри дерматовенерології,
алергології, клінічної та лабораторної
імунології НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Вадим Боровиков